

1985, 5. září – Sdělení VONS č. 464 „Lenka Marečková uvězněna“ o nástupu Lenky Marečkové, odsouzené Okresním soudem v Písku pro trestný čin pobuřování, k trestu odnětí svobody a o neplatnosti prezidentské amnestie na její případ z formálních důvodů.

Minulý měsíc nastoupila trest odnětí svobody Lenka Müllerová, rozená Marečková, signatářka Charty 77. Tato jedenadvacetiletá zaměstnankyně dopravního podniku Metro byla dne 13. března 1985 odsouzena Okresním soudem v Písku pro trestný čin pobuřování k trestu odnětí svobody v trvání sedmi měsíců nepodmíněně v I. nápravně výchovné skupině. Takto hodnotil písecký soud přednes jejích básní na oficiálním literárním večírku Klubu mladých autorů v Písku v r. 1983. Šlo mj. o báseň Smrt diktátora, složenou u příležitosti úmrtí L. Brežněva. Případ Lenky Marečkové (viz naše sdělení č. 411, 427 a 428)¹ byl procesně velmi komplikovaný; proti původnímu rozsudku, jímž byla odsouzena za hanobení² k podmíněnému trestu, podal ministr spravedlnosti Antonín Kašpar stížnost pro porušení zákona, jíž senát nejvyššího soudu za předsednictví Marie Dojčárové vyhověl, původní pravomocný rozsudek zrušil a nařídil píseckému soudu, aby ve věci znovu jednal. Při novém rozhodování se okresní soud musel řídit právním názorem nejvyššího soudu, že Lenka Marečková se přednesem svých básní dopustila trestného činu pobuřování, který je přísněji trestný než původní hanobení.

Tento postup čs. justičních orgánů byl v souladu s ustanoveními trestního řádu o stížnosti pro porušení zákona, kterou za určitých okolností může podat ministr spravedlnosti nebo generální prokurátor i v neprospěch pravomocně odsouzeného. Protože se tímto postupem opět zahajuje (respektive obnovuje) trestní stíhání proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž trestný čin skončilo pravomocným rozhodnutím soudu, porušuje se samotnou existencí institutu stížnosti pro porušení zákona v neprospěch stíhaného zásada NE BIS IN IDEM, která je formulována

v 7. odstavci 14. článku Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Tento pakt se stal součástí čs. právního řádu, neboť čs. ústavní orgány ho podepsaly a ratifikovaly; tím se mj. zavázaly, že upraví ty zákony a předpisy, které by byly s tímto paktem v rozporu (viz čl. 2, odst. 2 paktu). Případ Lenky Marečkové je potom dokladem toho, že tento protiprávní institut je v praxi skutečně používán, dokonce pak v politických kauzách.

Proti rozsudku ze 13. 3. 1985 se Lenka Marečková odvolala.³ Své odvolání vzala zpět před 9. květnem 1985, kdy byla vyhlášena amnestie.⁴ Zpětvzetím jejího odvolání měl rozsudek nabýt právní moci. Kdyby tento rozsudek byl v den vyhlášení amnestie pravomocný, byl by její trest plně amnestován. Soud se však vyslovil, že zpětvzetí jejího odvolání je neplatné, protože je učinil za ni a jejím jménem její obhájce, zatímco zákon – ve snaze poskytnout maximální ochranu trestně stíhanému – stanoví, že tak musí učinit odsouzený osobně.⁵ Lenka Marečková tak neučinila, protože byla chybně poučena svým obhájcem. Tím se tedy stalo, že její trest nebyl amnestován. Znovu se musíme vrátit k úvahám o amnestii poukazem na to, že k upevnění právního vědomí a pocitu spravedlnosti těžko může přispět takové formální kritérium amnestie, podle něhož i delší tresty jednou jsou a jednou nejsou amnestovány jen proto, že odsouzený řádně vzal či nevzal své odvolání zpět.

Zjevná krutost, spočívající ve faktu, že aplikace ustanovení poskytujícího zvýšenou ochranu obviněného měla za následek, že jeho trest nebyl amnestován, byla odstranitelná cestou milosti. Neboť institut milosti slouží právě mj. k tomu, aby nedocházelo k nepřiměřeným postihům tam, kde je třeba vzít ohled i na jiné okolnosti než stanoví zákon. Lenka Marečková, která se měsíc před svým nástupem trestu provdala, o milost požádala. Nebylo jí však dosud vyhověno a soud, který žádala o odklad nástupu výkonu trestu až do doby vyřešení žádosti o milost, jí odklad nepovolil.⁶

Celý případ Lenky Müllerové roz. Marečkové je tristním obrazem čs. justice, a to jak z legislativního, tak z procesního hlediska.⁷

Informace o Chartě 77, r. 8, 1985, č. 9, s. 6–7.

POZNÁMKY

- ¹ Viz dokumenty č. 414, 430 a 431.
- ² Lenka Marečková byla původně odsouzena Okresním soudem v Písku a Krajským soudem v Českých Budějovicích pro trestné činy hanobení republiky a jejího představitele a hanobení státu světové socialistické soustavy a jeho představitele.
- ³ Odvolání L. Marečkové z 2. 4. 1985 je uloženo in: OS v Písku, soudní spis k případu Lenky Marečkové, spis. zn. 1 T 1/90.
- ⁴ Viz žádost podaná jménem L. Marečkové jejím právním zástupcem JUDr. Milanem Hulíkem Krajskému soudu v Českých Budějovicích o zpětvezetí odvolání a zastavení řízení ze 4. 5. 1985. Tamtéž.
- ⁵ V přípisu předsedovi senátu Krajského soudu v Českých Budějovicích JUDr. Jaromíru Valtrovi ze 17. 5. 1985 potvrdila Marečková skutečnost, že její obhájce podal žádost o zpětvezetí odvolání s jejím výslovným souhlasem. Na základě tohoto přípisu rozhodl předseda senátu Krajského soudu v Českých Budějovicích 28. 5. 1985 tak, že bere zpětvezetí odvolání Marečkové na vědomí. Zároveň se zabýval otázkou, zda je Marečková účastna amnestie vyhlášené rozhodnutím prezidenta republiky 8. 5. 1985. Došel k názoru, že se na Marečkovou amnestie nevztahuje, protože spáchala úmyslný trestný čin pobuřování podle § 100, odst. 1 písm. a), c), za který zákon stanoví trest odnětí svobody převyšující jeden rok (trestní sazba byla šest měsíců až tři roky). Tamtéž.
- ⁶ Marečková požádala 16. 7. 1985 předsedu senátu Okresního soudu v Písku JUDr. Milana Frišmana o odklad nástupu trestu až do doby, kdy bude vyřízena její žádost o udělení milosti podaná 13. 6. 1985 Kanceláři prezidenta republiky. Předsedkyně Okresního soudu v Písku JUDr. Marta Benedová tuto žádost 18. 7. 1985 zamítla a nařídila Marečkové neprodlený nástup výkonu trestu v NVÚ České Budějovice. Marečková trest nastoupila 29. 7. 1985, 8. 8. byla přemístěna do věznice v Liberci, odkud byla propuštěna na svobodu 29. 12. 1985.

Marečková podala 17. 10. 1989 návrh na obnovu řízení v její trestní věci, v němž mj. poukazovala na skutečnost, že po zahájení přestavby a politiky glasnosti v Sovětském svazu a Československu přinesl sovětský a československý tisk řadu svědectví, v nichž byl Leonid Iljič Brežněv „znevažován“ mnohem více než v její básni. Také kritika negativních jevů v československé společnosti již byla podle názoru Marečkové překonána sdělovacími prostředky. Okresní soud v Písku v senátu složeném z předsedy JUDr. Milana Frišmana a soudců Jaroslava Nováka a Aleny Lieblové žádost o obnovu řízení 8. 11. 1989 zamítl. Již za změněných politických okolností však došlo 19. 12. 1989 na základě stížnosti L. Marečkové z 24. 11. 1989 k zasedání Krajského soudu v Českých Budějovicích, který v senátu slo-

ženém z předsedy JUDr. Jana Bláhy a soudců JUDr. Vladimíra Veselého a JUDr. Jiřího Trnky usnesení Okresního soudu v Písku zrušil a povolil obnovu řízení. Okresní soud v Písku rozhodl 11. 1. 1990 o tom, že L. Marečková je účastna amnestie prezidenta republiky z 1. 1. 1990 a zastavil její trestní stíhání. Ta ovšem svým přípisem z 15. 1. 1990 požádala o pokračování v jejím trestním stíhání. Senát Okresního soudu v Písku složený z předsedy JUDr. Milana Frišmana a soudců Marie Pravdové a Františka Novotného pak 19. 2. 1990 zprostil L. Marečkovou obžaloby. Výše uvedené dokumenty jsou uloženy in: tamtéž; výtah z usnesení předsedkyně Okresního soudu v Písku o zamítnutí žádosti L. Marečkové o odklad nástupu trestu je uložena též in: LP, Sb. VONS, inv. č. 208, sign. I/3, kart. 35.

⁷ Ke svému případu se Marečková vrátila v roce 2005 v souvislosti s personálním auditem na Nejvyšším státním zastupitelství, jenž měl podle jejího názoru sloužit ke skandalizaci nejvyšší státní zástupkyně Marie Benešové, která byla v době šetření kauzy vydání do vlasti katarského prince Hámida bin Abdal Sáního nepravomocně odsouzeného za sex s nezletilými dívkami obviněná z toho, že na státních zastupitelstvích působí zkompromitovaní státní zástupci. Napaden byl i bývalý prokurátor Okresní prokuratury v Písku, v tu dobu náměstek pražského vrchního státního zástupce JUDr. Jaroslav Louženský. Marečková naopak působení JUDr. Louženského i některých dalších představitelů justice v jejím případě ocenila. JUDr. Louženský změnil původní kvalifikaci (trestný čin pobuřování) se sazbou od šesti měsíců do tří let na kvalifikaci mírnější – její jednání označil za spáchání trestných činů hanobení republiky a jejího představitele a hanobení státu světové socialistické soustavy a jeho představitele) se sazbou do dvou let, tedy i s možností uložení podmíněného trestu odnětí svobody. Zároveň Marečkovou propustil z vazby. *„Okresní soud v Písku, jehož senátu předsedal JUDr. Milan Frišman, mne na jaře 1984 odsoudil k podmíněnému trestu. Od soudu jsem pak odcházela se stejným úzaselem jako z věznice [tj. z vazby]. Až mnohem později jsem se dozvěděla, že si moji věc (po domluvě s JUDr. Jaroslavou Krybusovou, tehdy soudkyní Krajského soudu v Českých Budějovicích, která se mi snažila pomoci, nakolik to v tehdejší době a vzhledem k jejímu postavení šlo) přidělil, ač ji původně soudit neměl – právě proto, aby mi mohl (když v úvahu v tehdejší době naprosto nepřicházelo zproštění) udělit alespoň podmíněný, tedy nejmírnější možný trest.*

[...] Musím tedy říci, že mi způsob, jakým v mé trestní věci postupovali JUDr. Milan Frišman i JUDr. Jaroslav Louženský, připadá v kontextu tehdejších poměrů v některých popsanych okamžicích pro ně i riskantní – svědčící tedy rozhodně v jejich prospěch, oproti řadě jiných soudců a prokurátorů soudících tehdy politické kauzy.

Naprosto výjimečná byla snaha a odvaha dr. Jaroslavy Krybusové, která ve věci nijak nevystupovala, nemusela se v ní nijak angažovat – a přesto udělala všechno, co mohla, aby mne před vězněním ochránila co nejlépe.

Obávám se, že můj příběh svědčí především velmi v neprospěch režimu i ideologie, která k mému postihu – stejně jako k postihu jakékoli opozice a kritiky – nutila.

Jen málokdo v té době podobné příležitosti nevyužil k podstatně rozsáhlejší kriminalizaci, pro niž jsem tehdy i v pozdější době svou činností v Chartě 77 i řadě dalších nezávislých iniciativ poskytl nepochybně řadu záminek. Pokud by udělali ještě jeden nebo další dva kroky za hranici směrem k otevřené neposlušnosti režimu, kde já jsem již měla své místo – a tuto hranici nepřekročil JUDr. Louženský tím, že v mé kauze v souladu s tehdy platnou směrnicí podal odvolání (jež k mému nepodmíněnému odsouzení nepřispělo), a JUDr. Frišman tím, že mne v rozporu s usnesením Nejvyššího soudu zcela neosvobodil –, nemohli by dál vykonávat svoje zaměstnání.

Kdo má právo to soudit? Odvážnější a zásadovější člověk, který si pro sebe vybral cestu protestů, vězení, nejrůznějších postihů a nemožnosti opatřit si vůbec jakékoli zaměstnání? Nejsou snad nároky, které může (a má) mít člověk jen sám na sebe?“ MAREČKOVÁ, Lenka: *Milosti. Ohnisko lidství v trestním právu*, Praha 2007, s. 332–333.

Činnost justičních orgánů ve své kauze takto Lenka Marečková zhodnotila i v rozhovoru s Jaroslavem Pažoutem, 14. 10. 2009. Na druhou stranu uvedla, že se na ni během trestního stíhání snažili vyvíjet silný tlak kriminalisté, především vyšetřovatel oddělení vyšetřování VB Okresní správy SNB Písek kpt. Jaromír Král, který mj. několikrát volal jejím rodičům, přičemž matka L. Marečkové se nacházela ve špatném psychickém stavu.